

TARTU ÜLIKOOLI VILJANDI KULTUURIAKADEEMIA
Kultuurhariduse osakond
kultuurikorralduse õppekava

Elise Salm

**RAAMATU „MUUTUS ALGAB MINUST“
PUBLITSEERIMINE JA RAAMATUESITLUS**
Loov-praktiline lõputöö

Juhendaja: Piret Aus, MA kultuurikorraldus,
kultuurikorralduse assistent
Kaasjuhendaja: Allan Kährik, MA teoloogia,
pedagoogika assistent

Kaitsmisele lubatud:.....

(juhendaja allkiri)

Viljandi 2020

SISUKORD

SISSEJUHATUS	4
1. ORGANISATSIIONI ANALÜÜS	6
1.1 Organisatsiooni kirjeldus	6
1.2 Organisatsiooni juhtimine ja struktuur	7
1.3 Organisatsiooni visioon, missioon ja eesmärgid	8
2. KORRALDUSTÖÖ PROTSESS	11
2.1 Projekti eesmärk	11
2.2 Meeskond ja rollid	12
2.3 Projekti korraldusprotsess ja tegevuste planeerimine	13
2.4 Eelarve ja selle täitmine	15
2.5 Projekti teavitustegevused ja kommunikeerimine	18
2.6 Sotsiaal-majandusliku mõju analüüs	19
2.7 Projekti tulemused	22
3. ENESEREFLEKSIION	24
KOKKUVÕTE	27
KASUTATUD ALLIKAD	29

LISAD	31
Lisa 1 Projekti ajaline tegevuskava	31
Lisa 2 Projekti eelarve ja selle täitmine	32
Lisa 3 Kommunikatsiooniplaan ja selle täitmine	33
SUMMARY	35
LIHTLITSENTS	37

SISSEJUHATUS

Käesoleva loov-praktilise lõputöö eesmärgiks on raamatu „Muutus algab minust“ publitseerimine ja raamatuesitluse läbiviimine. Oma loov-praktilise töö kirjalikus osas analüüsin korraldustöö protsessi Noored Kooli organisatsiooni ja selle alt teostatud projekti kaudu. Samuti analüüsin enda kui kultuurikorralduse tudengi arengut korraldusprotsessi käigus. Valisin oma lõputööks projekti, mis erineks teistest minu kultuurikorralduse õpingute ajal läbi viidud projektidest. Seda just seetõttu, et õpingute ajal katsetada erinevaid suundi ja väljendusviise kultuurikorralduses. Tundsin, et raamatu publitseerimine võiks olla üks võimalikest veel avastamata valdkondadest.

Idee publitseerida raamat „Muutus algab minust“ valmis Sihtasutuse (edaspidi SA) Noored Kooli (edaspidi NK) 10. lennu projekti algatuse raames, kus kogu protsess ideest raamatu väljaandmiseni kestis 2017. aasta oktoobrist 2018. aasta juunini. Noored sirguvad õpetajad soovisid kokku koguda õpetlikud lood nende igapäevasest praktikast. Lugudega soovivad Noored Kooli programmis kaasalööjad inspireerida lugejaid ka ise tänaste laste arengut toetades Eesti tuleviku loomises osalema. Noored õpetajad usuvad, et Eesti suurim väärtus on haritud inimesed, kes usuvad iseendasse. Raamat on tunnustus kõigile õpetajatele, kes teevad oma tööd südamega. Raamatu väljaandmisest saadud tulu annetatakse projekti lõppedes uute ja õpilasi inspireerivate õpetajate kooli toomise heaks.

Lõputöö kirjaliku töö olen jaotanud kolmeks suureks peatükiks. Esimene osa keskendub Noored Kooli organisatsioonile, kellega koostöös sai käesolev projekt teostatud. Toon välja, millega organisatsioonis igapäevaselt tegeletakse, kuidas on see organisatsioon struktureeritud ja millise eesmärgi saavutamise nimel nad tegutsevad.

Töö teises osas keskendun raamatu “Muutus algab minust“ publitseerimise ja raamatuesitluse korraldustöö protsessile. Toon välja projekti eesmärgi ning sellest sõltuvalt

olulised tegevused projekti kavandamiseks ja elluviimiseks. Samuti selgitan lahti eelarve ja selle täitmise, millisena olid planeeritud teavituse- ja kommunikatsioonitegevused ning toon välja, mil määral need reaalsuses täitusid. Lisaks toon esile selle projekti olulisuse ning selgitan, millist mõju näen sellel avaldavat ühiskonnale sotsiaalkultuurilisest ja majanduslikust aspektist lähtuvalt.

Kolmandas peatükis analüüsin iseenda ja meeskonna tööd läbi meeskonna kujunemise etappide. Toon välja, mida käesolev projekt mulle õpetas, millele edaspidi rohkem tähelepanu pöörata ning kuidas aitas see kaasa kultuurikorraldajaks spetsialiseerumise arenguteele.

Käesoleva autoripoogna 37-1 leheküljel kirjeldatu peaks andma võimaluse projekti taaskordseks elluviimiseks, kuid ühiskonna arenedes võib aja jooksul palju muutuda, mistõttu musternäidisena selle projekti teostust esitleda ei saa. Selles kirjutises toon välja nii head küljed kui arengukohad, mida saaks projekti veelgi edukamaks teostamiseks silmas pidada ja juba tehtud vigadest õppida.

1. ORGANISATSIOONI ANALÜÜS

Käesolevas peatükis annan ülevaate organisatsiooni olemusest ja tegevustest. Toon välja, kuidas organisatsiooni juhitakse ning kuidas see on struktureeritud. Lisaks keskendun organisatsiooni visioonile, missioonile ja eesmärkidele ning analüüsin neid erinevate autorite definitsioonide käsitluse kaudu.

1.1 Organisatsiooni kirjeldus

„Organisatsioon on tänapäeva käsitluses inimühendus, kes tegutseb ühiste eesmärkide saavutamise nimel. Organisatsiooni iseloomustavad eesmärgid, missioon ja visioon, strateegia, struktuur ning kultuur ja mikrokliima.“ (Virovere, Alas & Liigand 2008, lk 19-20)

Sihtasutus Noored Kooli loodi 2006. aastal Heateo Sihtasutuse ja Swedbanki poolt. Noored Kooli programm tegutseb laste ja noortega, töötades selle nimel, et igale noorele Eestis oleks tagatud suurepärase hariduse, mis võimaldaks talle võimalikult laiad valikud edasises elus. Noored Kooli programmis osalevad kõrgharidusega võimekad eestvedajad erinevatest valdkondadest, kes pole varem õpetajana töötanud. Kahe aasta jooksul, mil programm kestab, töötavad nad õpetajana, panustades oma aega ja teadmisi, et aidata kujundada õpilaste tulevikunägemust ja suunata neid paremate valikute tegemisel. Õpetajatöö kõrvalt omandavad programmis osalejad poole magistriprogrammi jagu pedagoogikat ja juhtimist. Käesolevaks aastaks on NK Eesti haridusse juurde toonud üle 200 mitmekülgse taustaga motiveeritud ja teotahtelise inimese. NK osalejad ja vilistlased on jõudnud ligi 80-sse kooli üle Eesti ning toetanud enam kui 20 000 õpilase arengut. (Meist 2020)

Noored Kooli sihtasutusele on väga olulisteks kaasteelisteks partnerkoolid, mida on tänaseks üle Eesti. NK osalejad töötavad sellistes koolides, kus vähem kui 80% põhikoolilõpetajatest

on jõudnud nelja aasta jooksul pärast põhikooli lõpetamist keskkooliastmeni. NK programmi lähtutakse väitest, mille kohaselt noorte edasiõppimist takistavad tegurid saavad alguse eelkõige nooremas kooliastmes. Seetõttu ei tööta programmis osalejad eri- ja erakoolides, kutsekoolides, täiskasvanute koolides, ega ainult gümnaasiumi astmega koolides, vaid eelkõige koolides, kus on ainult põhikooli aste või põhikool koos gümnaasiumiga. (*ibid*)

Programmis osalevate koolidega koostööd tehes lähtuvad osapooled ühistest eesmärkidest, mille saavutamiseks (*ibid*):

- on toetatud õpilaste ettevalmistust elukestvaks õppeks süsteemselt;
- on tagatud NK osalejatele hea töö- ja arengukeskkond, et nad saaksid olla mõjusad;
- on uuritud ja katsetatud erinevate lahenduste tõhusust õpilaste edasiõppimise mõjutajana;
- on mudeldatud soovitud muutuste loomist kooli tasandil.

Lisaks on NK osa rahvusvahelisest liikumisest *Teach For All*, mis koondab NK programmiga sarnaseid programme 53 riigis üle maailma. Neid kõiki ühendavad sarnased põhimõtted ning soov jõuda haridusliku võrdsuseni. NK ise on üks vanimatest organisatsioonidest selles võrgustikus. (*ibid*)

1.2 Organisatsiooni juhtimine ja struktuur

Nagu juba eelmainitud, siis organisatsioon, mille alt projekti teostas, oli Sihtasutus Noored Kooli.

Sihtasutuste seaduse järgi on sihtasutus eraõiguslik juriidiline isik, millel ei ole liikmeid ning mis on loodud vara valitsemiseks ja kasutamiseks põhikirjaliste eesmärkide saavutamiseks (Sihtasutuste seadus § 1, lg 1).

Sihtasutuse Noored Kooli kõrgeimaks juhtorganiks on nõukogu. Nõukogu kavandab sihtasutuse tegevust, korraldab juhtimist ning teostab järelevalvet sihtasutuse tegevuse üle. Nõukogu esindavad tehingute tegemisel ja vaidluste lahendamisel juhatuse liikmed. (Põhikiri 2006, lk 2)

Kui sihtasutuse seaduse § 1 ütleb, et sihtasutusel ei ole liikmeid, siis sihtasutuse juhtorganiks on nõukogu ja see koosneb kolmest kuni üheteistkümnest liikmest, (töö kirjutamise hetkel

kuuest liikmest), kes nimetatakse algselt nõukogusse asutajate poolt. Edaspidi valitakse nõukogu liikmed ametisse nõukogu poolt kolmeks aastaks. Võimalusel valitakse nõukogu koosseisu haridusvaldkonna ekspert ja/ või haridusministeeriumi töötaja. Nõukogu liikmed valivad endi hulgast esimehe, kes korraldab nõukogu tegevust. Nõukogu esimehe volitused kestavad kaks aastat. (*ibid*, lk 2)

Sihtasutust juhib ja esindab ühe- kuni kolmeliikmeline juhatus. Juhatus määratakse asutamisel asutamisosusega, edaspidi otsustab juhatuse liikmete valimise ja tagasikutsumise nõukogu. Juhatus liikmete volitused kestavad kolm aastat. (*ibid*, lk 2)

SA Noored Kooli tegevjuht on juhatuse liige, tema allub nõukogule, kuid tema otsesteks alluvateks on valdkondade juhid: valikujuht, kogukonna juht, värbamisjuht, partnersuhete ja kommunikatsiooni juht, koolitusjuht, projektijuht ja mentorid.

Struktuur on üks põhitegureid, mis mõjutab organisatsioonis töötajate käitumist ja hoiakuid (Brooks 2008, lk 200). Minu hinnangul paigutub SA Noored Kooli võrgustikstruktuuri alla. Brooks (*ibid*, lk 210) järgi põhineb võrgustikstruktuur horisontaalsel koostööl rühmade vahel, mitte niivõrd alluva-ülemuse suhtel. Mulle tundubki, et Noored Kooli on meeskonnalt pigem ühtehoidev, erinevate töötajate vahel valitseb usaldus, toetus ja jagatud vastutus ning suhted töötajate vahel on pigem mitteformaalsed nagu ka võrgustikstruktuuri puhul meeskonna vahelist suhtlust kirjeldatud on. Võrgustikstruktuuris töötamiseks peavad töötajad olema paindlikud, koostööaltid ning valmis ühise eesmärgi poole püüdlema koos meeskonnaga, mis minu kogemuse põhjal ka praktikas rakendus. Sellise struktuuritüübi puuduseks võib tuua võimuliinide ebaselge ülesehituse (*ibid*, lk 212). Ebaselgus väljendus minu kui väljastpoolt organisatsiooni meeskonnaga liitujana selles, et ei olnud arusaadav, kellega kooskõlastada ja otsustada organisatsiooni otseselt puudutavaid aspekte.

1.3 Organisatsiooni visioon, missioon ja eesmärgid

Organisatsiooni loomisel peab olema kindel eesmärk või tegevus, mille saavutamise poole püüelda. Seetõttu on oluline kaugeleulatuv, tulevikku suunatud eesmärk ehk visioon, mis peegeldaks väärtust, mida organisatsioon oma tegevusega ühiskonna liikmetele loob.

„Visioon on kaugem tulevikunägemus või lõppeesmärk, milleni tahetakse jõuda“ (Virovere *et al.* 2008, lk 22).

Organisatsiooni Noored Kooli visioon on järgmine: „Tegutseme selle nimel, et iga laps Eestis saaks väga hea hariduse“ (Meist 2020).

Leian, et tegu on väärtust loova tulevikunägemusega, mis toob esile hariduse olulisuse ning suunab lapsi ja noori elus paremaid valikuid tegema, saamaks võimalikest valikutest parima hariduse. Usun, et Noored Kooli organisatsioon aitab oma visiooni poole püüdlisega kasvatada tulevikuühiskonda, olles ka Elukestva õppe strateegia toetavaks programmiks. Programmi mõju puudutan lähemalt peatükis 2.6.

„Organisatsiooni missioon on õigustus organisatsiooni loomiseks, olles otseselt seotud selle organisatsiooni tuumikkompetentsi ning väärtustega, andes aluse püüelda ühise eesmärgi poole.“ (Virovere *et al.* 2008, lk 22)

Kuna Noored Kooli organisatsioonil ei ole eraldi missiooni välja toodud, siis lähtun missiooni sõnastamisest nende väärtustest: pidev õppimine, julgus võtta vastutust, usk muutuste võimalikkusesse ja hoolivus (Meist 2020).

Minupoolne nägemus missioonist, mis võiks sobida kokku NK väärtustega, on järgmine: teadvustades hariduse vajalikkust, inspireerime lapsi ja noori tegema edu toovaid valikuid edasises elus. Siinkohal hariduse vajalikkus käib käsikäes pideva ehk elukestva õppega ning enese täiendamise, mida õpetajad püüavad suunata väärtuslikuks pidama. Nii usk muutuste võimalikkusesse kui ka julgus võtta vastutust väljendub laste ja noorte inspireerimises edu toovate valikute tegemisel. Hoolivus väljendub soovis lapsi ja noori suunata parema ja harituma elujärje peale.

Organisatsiooni eesmärk kujutab endast kindlat lõpptulemust, mida tahetakse oma tegevusega saavutada. „Eesmärk peab andma vastuse küsimusele, mida tahetakse saavutada, mille peale minnakse välja ja kuhu tahetakse jõuda.“ (Üksvärv 2008, lk 105-106)

„Sihtasutuse eesmärgiks on aidata kaasa haridusprobleemide lahendamisele Eestis, tuues koolidesse õpetajaks võimekaid ülikoolilõpetajaid“ (Põhikiri 2006, lk 1).

Oma eesmärgi saavutamiseks SA (*ibid*, lk 1-2):

- teeb koostööd koolidega ja värbab võimekaid ülikoolilõpetajaid õpetajateks;
- korraldab õpetajate koolitusprogramme;

- korraldab ja viib läbi liidrite arenguprogramme;
- kaasab koostööpartnereid;
- kaasab annetusi;
- teeb muid toiminguid, mis ei ole vastuolus kehtivate seaduste ja muude õigusaktidega.

Minu hinnangul vastab SA Noored Kooli eesmärk Üksvärava definitsioonile osaliselt. Väga hästi on välja toodud, mida tahetakse saavutada: aidata kaasa haridusprobleemide lahendamisele Eestis. Selgitavalt on esile toodud ka, mis alategevusi eesmärgi saavutamiseks tehakse. Samuti on toodud välja vastus küsimusele, mille peale minnakse välja: toovad koolidesse õpetajaks võimekaid ülikoolilõpetajaid. Esitletud eesmärgis jääb aga vajaka otsesest vastusest küsimusele, kuhu tahetakse jõuda. Kaudselt saab oletada, et haridusprobleemide lahendamine võib tähendada seda, et tahetakse haridusprobleemid kaotada või neid vähendada. Niisiis tuleks minu hinnangul, vastavalt definitsiooni käsitlesele sõnastust veidi täiendada.

2. KORRALDUSTÖÖ PROTSESS

Järgnevas peatükis annan ülevaate projekti korraldusprotsessist, mille alla kuulub projekti idee kujunemine ja eesmärk, meeskonna loomine ja rollide jaotus ning neid kõiki ühendav tegevuste planeerimine. Samuti annan ülevaate eelarve koostamisest ja selle täituvusest, teavitustegevustest ja projekti kommunikeerimisest. Peatüki lõpus analüüsin projekti sotsiaal-majanduslikku mõju ühiskonnale ning toon välja projekti peamised tulemused.

2.1 Projekti eesmärk

Projekti eesmärgiks on välja anda Eesti 100. sünnipäevaks kogumik „Muutus algab minust“, kuhu on koondatud organisatsiooni Noored Kooli kümnenda lennu osalejate lood, mis inspireeriksid lugejaid tänaste laste arengut toetades tuleviku loomises osalema.

Kogumikus esitletud lugudega jagavad Noored Kooli osalejad kogemusi kahest aastast õpetajana töötamisest eri koolides üle Eesti. Igal Noored Kooli õpetajal on oma vaatenurk ning iga õpetaja püüab kanda õpilaste häält. Vaadates läbi kahekümne kahe pilgu, loovad osalejate päriselulised lood mitmetahulise pildi koolielust.

Raamat kannab endas visiooni anda julgust ja kinnitust igale lugejale, et muutus algab igäihest meist ning meil kõigil on võimalus aidata kaasa parema Eesti kujundamisele. Raamatu autorid on kindlad, et meie suurim väärtus on haritud inimesed, kes usuvad iseendasse. Nii soovivad noored õpetajad raamatu välja andmisega levitada sõnumit hariduse olulisusest ning juhtida tähelepanu ja avaldada tunnustust õpetajate igapäevasele tööle Eesti tuleviku loomisel.

2.2 Meeskond ja rollid

Idee publitseerida raamat, mis kirjeldaks kogu Noored Kooli 10. lennu õpetajate igapäevaelu ja eredamaid seiku koolides üle Eesti, esitlesid just need samad Noored Kooli õpetajad, kes tahtsid kogu lennuga enda panusest õpilaste arengus toreda, õpetliku ning inspireeriva mälestuse maha jätta. Nende sooviks oli kinkida meie ühiskonnale lood ja kogemused, mis innustaks märkama, tegutsema, tunnustama.

Kui idee, mida teostama hakata, oli paigas, siis oli vaja ka meeskonda, kes seda kõike ellu viiks. Eelkõige sooviti kaasata organisatsiooni kuuluvaid liikmeid. Pädevusvaldkonnast või aja panustamise raamidest välja jäävaid inimesi püüdsime kaasata tutvuste kaudu. Enamasti olid kõik NK 10. lennu liikmed valmis ka ise sellesse projekti panustama, kes rohkemal, kes vähemal määral. Kuna üks Noored Kooli programmis osalenutest oli ise lõpetanud kultuurikorralduse eriala Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemias, siis oli projekti liikmete sooviks leida TÜ VKA kultuurikorraldajate seast oma meeskonda inimene, kes aitaks projekti teostust eest vedada ning kes kõikide tegevuste planeerimisel ja läbiviimisel eelarvet tasakaalus hoiaks. Minu otsusele projektiga liitumiseks tegi lihtsamaks tõik, et organisatsioon seisab väga olulise valdkonna püsimise ja arenemise eest ühiskonnas. Niisiis võtsin enda kohuseks nende eesmärgi täitumisele kaasa aidata ja meist kujunes ühise eesmärgi nimel tegutsev meeskond.

Ian Brooks (2008, lk 101) on välja toonud Buchanan'i, Huczynki (2004) ja Adairi (1986) järgi meeskonda iseloomustavad tunnused, milleks on määratletud liikmelisus, ühine infovõrgustik, ühine identiteet ja jagatud eesmärk, ühised sihid, rühmateadvus, vastastikune sõltuvus, koostöömimine, rühmastruktuur- ja rollid ning võime tegutseda ühtemoodi. Sellest lähtuvalt defineeriksin meeskonda kui ühtset inimkooslust, kes vastastikuse sõltuvuse ja teineteist täiendavate oskustega tegutsevad koostöös ühise eesmärgi saavutamiseks.

Noored Kooli organisatsioonist andsid projekti teostamisse ja ühise eesmärgi poole liikumiseks oma panuse 10. lennu osalejad, keda oli kokku kakskümmend kaks. Nemad olid kõik kogumiku sisu loojateks. Noored Kooli organisatsiooni poolt oli meeskonnas ka kommunikatsioonijuht, kes tegeles projekti kommuniqueerimise ja turundamisega. Lisaks kaasasime kujundaja-illustraatori ning keeleteoimetaja. Olulisimaks partneriks, kellelta poleks projekti tehniline pool teostunud, oli Printon trükikoda AS.

Meie meeskonnas ei olnud otseselt erinevate valdkondade juhte. Jagasime ära ülesanded, kes millessegi panustab ja konkreetse tegevuse täitmise eest vastutab. Enamasti said ülesanded jaotatud vastavalt meeskonnaliikmete pädevusele ja eelnevatele kogemustele. Sellegipoolest ei olnud keegi oma ülesannetega üksi, vaid abistasime ja nõustasime teineteist. Algsest suurest meeskonnast kujunes meil väiksem grupp meeskonnaliikmetest, kes olid iseseisvalt võtnud omale suurema vastutuse ning seeläbi tihedamalt seotud kogu korraldusprotsessiga. Detailide täpsustamise ja väiksemate otsuste vastuvõtmisega tegelesime väiksemas tiimis. Kuid kaalukamate otsuste tegemisel kaasasime kogu meeskonna arvamust. Kuna meid tõi kokku ja hoidis kindlal sihil ühine eesmärk, siis vaatamata raskustele, olime ka kindlad, et projekt teostub tänu meeskonnaliikmete panusele ühise eesmärgi suunas liikuda. Rühma ja meeskonna kujunemise etappe analüüsin peatükis 3.

2.3 Projekti korraldusprotsess ja tegevuste planeerimine

Projekti algimpulss sai alguse 2017. aasta oktoobris, mina ühinesin meeskonnaga sama aasta novembris. 2018. aasta jaanuari alguses alustasime aktiivselt tegevuste planeerimisega, selleks koostasime Gantti diagrammina tegevuskava (vt lisa 1). Gantti diagrammi võtsin kasutusele, sest tundsin, et see aitab suurema tõenäosusega kinni hoida tegevuste täitmisest ja tähtaegadest.

Gantti diagramm, millele pani aluse Henry Gantt 1910-ndatel, annab hea visuaalse ülevaate aja jooksul kavandatud ülesannetest. Gantti graafikuid kasutatakse projektide kavandamisel ning see on kasulik tööriist, et näidata, milliseid töid konkreetsel perioodil plaanitakse teha ning kes on nende vastutajaks. (Bancu 2016)

Olulisimateks tegevusteks projekti algetapis oli rahavastusvõimaluste ja sobivaima kirjastuse ning trükikoja leidmine. Samuti alustasime esitluskoha võimaluste uurimisega ning otsisime võimalusi raamatute edasimüümiseks. Tutvustele baseerudes, püüdsime leida meeskonnaliikmete tutvusringkonna hulgast keeleteimetaja ja kujundaja-illustraatori. Kõik olulised läbirääkimised said alguse jaanuaris/ veebruaris. Äärmiselt oluline oli erinevate osapoolte tähtaegadest kinnipidamine, sest omavaheline sõltuvus mõjutas lõpp-produkti tähtaega väga olulisel määral.

Üheks esimeseks väga oluliseks kiiret otsust nõudvaks protsessiks oli see, kas anname raamatu välja juba olemasoleva kirjastuse kaudu või mitte. Algselt tekkis mõte anda raamat välja kirjastuse Petrone Print kaudu, tuginedes nende poolt loodud „Minu“-sarjale. Küll aga ei jõudnud me Petrone Prindiga kokkuleppele, sest vastastikused tingimused ei vastanud ootustele. „Minu“-sarja puhul kajastavad erinevad autorid oma isiklikke kogemusi välisriigist või mingist piirkonnast. Eesti erinevates koolides õpetajate ja õpilaste kogetu aga ei sobinud nendesse piiridesse. Niisiis otsustasime raamatu ise välja anda, kaasamata eraldi kirjastust või kirjastajat. Olulisimateks otsust mõjutavateks asjaoludeks olid seejuures iseseisvus otsuste tegemisel ning rahaline võimekus. Mõistsime, et kui anda raamat ise välja, tuleb see siiski odavam, kui kirjastaja kaudu ning vahendustasu võrra jääb eelarve maht väiksem. Suurimaks plussiks kirjastaja kaudu raamat välja anda aga oleks kirjastaja tunnus ning seeläbi oleks turundamine ning inimestele kättesaadavamaks tegemine tõenäoliselt lihtsam. Häid ja halbu külgi kaaludes jäime siiski iseseisva raamatu kirjastamise juurde.

Kui vaadata tagasi algselt planeeritud tegevustele, mis reaalsuses teoks ei saanud, siis üheks olulisimaks nendest on välja antud raamatu edasimüümine raamatupoodides. Algselt võtsime ühendust kahe Eesti suurima raamatupoe ketiga: Apollo Kauplused OÜ ja Rahva Raamat AS, et uurida võimalusi ja ka kaasnevaid kohustusi. Esiialgu otsustasime Apollo raamatupoe keti kasuks ja planeerisime kaasnevad kulutused eelarvessegi, kuid mõned nädalad enne raamatu ilmumist tegime ühise otsuse, et hakkame teostama raamatu müüki Noored Kooli enda veebilehe kaudu, luues sinna eraldi rubriigi raamatu tutvustamiseks ja müügiks. Selle otsuse põhiliseks mõjutajaks oli asjaolu, et suur osa raamatute tiraažist tuli jaotada hooandjatele kingituseks, samuti tänutäheks autoritele ja meeskonnale, kes raamatu väljaandmisega seotud olid. Lisaks soovisid raamatuid koolid, kelle õpetajate ja õpilaste lugusid selles kogumikus kajastati. Nii sai tehtud otsus ka raamatu müüki organisatsiooni kaudu iseseisvalt teostada - taaskord ilma vahendajateta.

Tegevuste planeerimisel tekkis siiski ka ettenägematuid komplikatsioone. Üheks olulisimaks neist oli *International Standard Book Number* koodi (edaspidi ISBN) ehk Rahvusvahelise raamatu standardnumbri hankimine.

ISBN on 13-kohaline, ainult üks kord kasutatav numbrikombinatsioon. ISBN on oluline, et väljaannet kiirelt ja täpselt identifitseerida, samuti hõlbustab see raamatu tellimist ja müüki ning lihtsustab arvepidamist. Kirjastustunnuseid annab Eestis ainsana välja Eesti Rahvusraamatukogus tegutsev Eesti ISBN Agentuur, seda teenust pakuvad nad tasuta. (ISBN raamatule. *s.a.*)

Selleks, et Rahvusvahelist raamatu standardnumbrit taotleda, tuleb täita taotlusvorm Eesti Rahvusraamatukogu kodulehel. ISBN koodi jaoks on vaja teada täpset lehekülgede arvu. Seda aga ei teadnud me viimase hetkeni enne trükki saatmist. Kui algselt arvestasime 250 leheküljega, siis lõpuks kahanes lehekülgede arv kogumikus 176 peale. Kuna aga ISBN koodi hankimisega läks peale lehekülgede arvu teada andmist kaks päeva aega, jõudis raamat trükikotta kokkulepitud tähtajast päev hiljem.

Peale ISBN koodi sõltus lehekülgede arvust ka raamatu trükihind. Kuna aga raamatu lehekülgede arv kahanes märgatavalt, siis tuli trükihind meile soodsam. Nagu see üsna tavaliseks kujunenud on, siis viimasel hetkel tulevad välja vead ja ümberkorraldamist vajavad asjaolud, nii avastasime ka selle projekti puhul, enne tähtaega, et mõned tekstid on toimetamata jäänud ning meeskond püüdis viimasel hetkel kiirelt tekste parandada. Ka raamatu kaane kujundus jäi kõige viimasele päevale. Siinkohal oli keeruline üksmeelset otsust saavutada, milline peab raamatu kaas täpselt välja nägema, sest igal meeskonnaliikmel oli oma arvamus ja soovisime jõuda kompromissini. Selle kõige keskel oli vaja kiirelt reageerida ja tegutseda, sest trükikoda ootas meie järgi. Lõpuks kõik laabus ning raamatud saabusid trükikojast isegi paar päeva enne tähtaega.

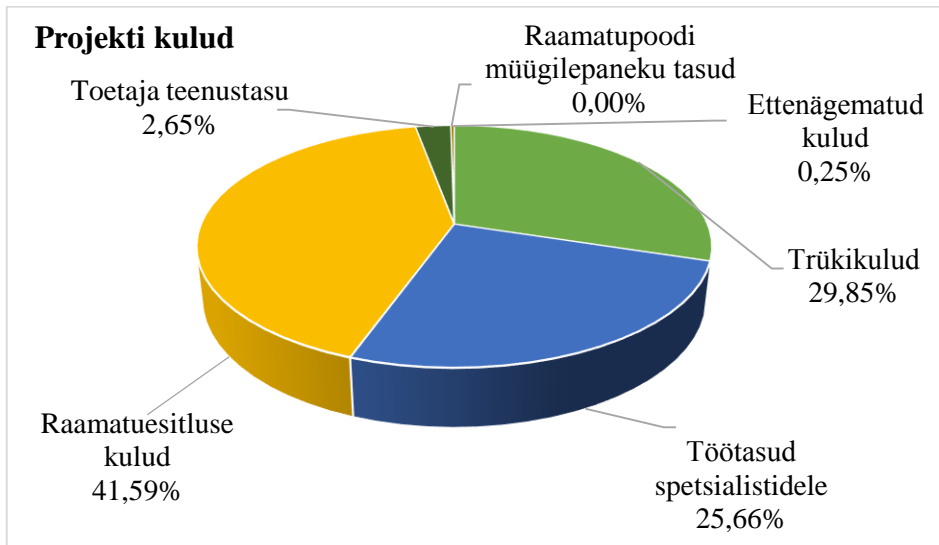
2.4 Eelarve ja selle täitmine

Eelarvet on kirjeldanud Jaan ja Lehte Alver (2011, lk 244) kui detailset kava, mis on loodud, et aidata planeerida tulevaseid kulusid ja tulusid ning veenduda, kas kulude katmiseks on piisavalt ressursse. Eelarvestamine on oluline juhtimis- ja finantskontrolli vahend, mis aitab paigutada ressursse efektiivselt, osategevusi kontrollida ja mõjutada ning on abivahend tulevikku suunatud probleemide ennetamisel (*ibid*).

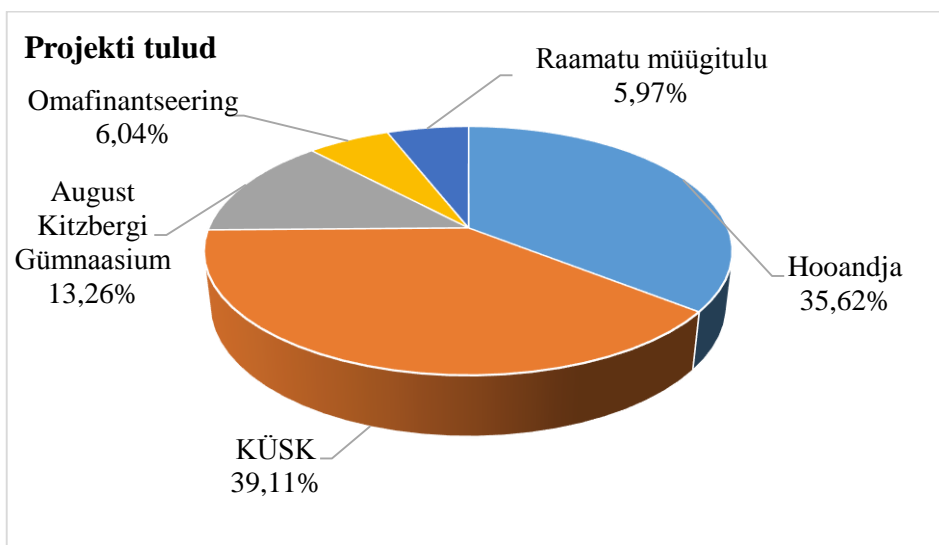
Julgen väita, et eelarve oli kogu meie projekti alustala, sest väga paljud olulised otsused olid sõltuvuses eelarvest. Me ei saanud suuri kulutusi lubada, mistõttu püüdsime võimalikult palju ise ära teha, aga nii, et lõpptulemus ei kannataks.

Enne eelarve koostamist ja rahastustaotluste esitamist, pidime paika saama oodatavad kulutused, et näha, kui suures mahus me projekti elluviimiseks tulusid vajame. Projekti täieliku eelarve olen toonud välja käesoleva autoripooena lisa 2, kus olen välja toonud nii planeeritavad kulud ja tulud kui nende tegeliku täituvuse ja rahastuse jaotuse. Kulu liigid

protsendilise jaotusena kogu eelarvest toon välja ka käesolevas peatükis joonisel 1 ning tulude protsendilise jaotuse joonisel 2.

Joonis1. Projekti kulude protsendiline jaotus

Joonis 2. Projekti tulude protsendiline jaotus

Eelarve planeeritud kulude maht oli 7499,20 eurot, vastavalt sellele sai planeeritud ka tulude maht ja jaotus erinevate rahastajate vahel. Jooniselt 1 nähtub, et suurimateks kulu artikliteks on raamatuesitlusega seonduvad kulud (41,59%), seejärel trükikulud (29,85%) ning töötasud spetsialistidele (25,66%). Väiksemamahuliste kulude alla jäid toetaja teenustasu (2,65%), ettenägematud kulud (0,25%), mis sisaldasid endas raamatute kättetoimetamist üksikutele

klientidele ning raamatupoodi müügilepaneku tasud (0,00%). Siinjuures on viimase 0-protsendilise kulu juures oluline välja tuua, et algselt planeeritud raamatupoodi müügilepaneku tasude maksmine jäi ära, kuna meeskonnapoolse otsusena ei näinud me raamatu ilmumisel enam soovi ega vajadust raamatuid raamatupoodi müüki panna, vaid avasime NK kodulehel eraldi rubriigi, mille kaudu raamatuid iseseisvalt müüa.

Kui võrrelda planeeritud kulude ja tegelike kulude täituvust (vt lisa 2), siis suurimat erinevust on märgata trükikuludes. Siinjuures pean vajalikuks selgitada trükikulude erinevuse tekkimise tagamaid. Trükikodadest hinnapakumiste saamiseks pidime esmalt otsustama, millist köidet raamatule soovime: liimitud, õmmeldud või spiraalköidet ning kas soovime pehme-või kõvakaanelist raamatut. Võtsin pakkumised neljalt trükikojal: AS Kuma, Ecoprint AS, Printon AS ja Hetika OÜ, mis kõik asuvad Eesti erinevates linnades. Selleks, et meil oleks võimalus võrrelda hindasid, palusin hinnapakumisi nii pehme- kui kõvakaanelisele köitele ning erinevatele tiraaži mahtudele (300/ 500/ 1000 tk). Selgus, et erinevate trükikodade hindade vahed on üsna suured ning algselt nii suuri kulutusi meie eelarve ette ei näinud. Kuna kõvakaanelise raamatu trükk osutus märkimisväärselt kallimaks algselt plaanitust, võtsime vastu meeskondliku otsuse anda raamat välja pehmekaanelises liimköites. Parima pakkumise saime Tallinnas asuvalt Printon trükikoda AS-lt ning kinnitasime tellimuse soovi just nende juures. Kui algselt oli tellitud trükiste tiraaž 300 eksemplari, selgus trükist tulekul, et neid eksemplare trükiti 392 tükki. Trükikoda andis meile lisaeksemplariid nii-öelda „kauba peale“, sest hind suurema eksemplaride trüki arvuga seoses ei tõusnud, vaid tegelikult just langes. Hinna languse põhjuseks oli eelkõige algselt planeeritud suurem lehekülgede arv, mis langes 250-lt 176 lehekülje peale. Siin ilmneb ka põhjus, miks erineb planeeritud trükikulu (2443,20€) tegelikust (2116,80€).

Raamatu väljaandmise ja esitluse läbiviimise kulude katteks kujunes viis tuluallikat. Raamatu väljaandmise jaoks saime toetust ühisrahastusplatvormi Hooandja kaudu. Seal toetas meie projekti toetuse kogumise perioodi jooksul 20. veebruarist 9. aprillini kokku 138 hooandjat. Selle tulemusel kogunes Hooandja platvormilt tulude algselt seatud eesmärk 2300 eurolt 2687 euro peale, mis teeb ligikaudu 16% enam kui planeeritud. Vastavalt joonisele 2 moodustab Hooandjast kogutud tulu kogu projekti tuludest 35,62%. Lisaks andis märkimisväärse panuse kuludekatteks eratoetaja August Kitzbergi nimeline Gümnaasium (13,26%). Raamatuesitluse läbiviimise jaoks taotlesime toetust Kodanikuühiskonna Sihtkapitali (KÜSK) kaudu, kus oli avatud EV100 teavitustoe taotlusvoor ja kust me kogu soovitud summa esitluskulude katteks ka saime. KÜSK oli ühtlasi ka suurim toetaja,

moodustades 39,11% kogu tuludest. Noored Kooli organisatsiooni poolne omafinantseering jäi 6,04% peale kogu projekti tulude kattest. Algselt ei olnud meil eelarve tuludesse planeeritud raamatute müügitulu, küll aga kogusime raamatuesitluse müügitulu 30 raamatu pealt. Kogutud tulu soovisid raamatu autorid annetada Noored Kooli organisatsioonile uute inspireerivate õpetajate kooli toomise heaks. Nagu eelarve kulude ja tulude võrdlusest ilmneb (vt lisa 2), siis tulud ületavad kulusid ning kogu müügitulu summa võrdub kasumiga. Nii projekti perioodi jooksul kogunenud kui ka hilisem raamatu müügist saadav tulu paigutatakse vastavalt autorite soovile ettevõtte arengusse. Olen enam kui kindel, et eelarve kava koostamine ja järjepidev jälgimine aitas osategevusi ja nendesse paigutuvat ressursi kontrollida ning tänu sellele kulud tuludest madalamal hoida.

2.5 Projekti teavitustegevused ja kommunikatsioon

Selle projekti keskne teavitustegevus keskendus raamatuesitlusele ning eel- ja järelkommunikatsioonile seoses raamatu ilmumisega. Kommunikatsiooni eesmärgiks oli õpetaja mainekuvandi positiivne mõjutamine, mida sai omavahel siduda väljaantud raamatu sisu ja eesmärkidega.

Nii raamatuesitlusele kui muus teavituses (nt sõnavõtted meedias, raamatu reklaamvideo, kutsed esitlusele) oli oluline rõhutada, et tegemist on Noored Kooli õpetajate kingitusega Eesti Vabariigi 100. aastapäevaks. Raamatu autorite sooviks oli levitada sõnumit, et tähistamist väärib iga inimese panus oma riigi tulevikku, oma kogukonda ning töösse. Seepärast ei teinud nad kogumikku sajast õpilasest või sajast õpetajast, vaid soovisid esile tõsta alustavate õpetajate igapäevast tööd, sest just nemad on võtmerollis, et hea haridus viiks Eestit edasi ka järgmisel sajalt aastal.

Noored Kooli 10. lennu välja antud raamatule „Muutus algab minust“ korraldasime raamatuesitluse Tallinna Õpetajate Majas 7. juunil 2018, ühendades selle ka NK 10. lennu piduliku lõpetamisega. Seesuguse ühendatud ürituse eesmärk oli siduda kaks olulist ning üksteist lõimuvat sündmust ühte, aidates seejuures levitada õpetajaks olemise väärtuslikku ja positiivset sõnumit. Meie nägemus oli, et raamatuesitlus iseenesest annab võimaluse tutvustada raamatut, mis aitaks levitada raamatu sõnumit ja tekitada laialdasemat huvi. Lennu

lõpetamisega seondult andis see jällegi võimaluse rohkem rahvast kohale kutsuda ning nii lähemas kui kaugemas tutvusringkonnas huvi raamatu vastu veelgi rohkem äratada.

Nii raamatu peamiseks lugejaskonnaks kui esitluse peamiseks sihtrühmaks olid õpetajaid, koolijuhid, NK õpetajate õpilased ja kolleegid ning teised haridusvaldkonnas tegutsejaid. Samuti ootasime raamatuesitlusele meie toetajaid, kelleks olid peamiselt Hooandja keskkonna kaudu meie projekti toetanud isikud. Neile levitasime sõnumit, et esitlusele tulles on neil võimalik oma tänukingitused kätte saada. Lisaks ootasime ka ajakirjanikke ja telesaadete toimetajaid, kellel oleks võimalus sündmust laiemalt kajastada. Oodatud olid ka kõik kutset mitte saanud huvilised, kes tunnevad huvi haridusse panustamise vastu. Neile sihtrühma kuuluvatele inimestele, kellel polnud võimalik raamatuesitlusel osaleda, olid planeeritud eel-ja järelteavitused reklaamvideote ja meediakajastuste kaudu, et soovijad oleks teadlikud kas või sellest, kust on võimalik raamatut „Muutus algab minust“ edaspidi soetada.

Täpsema ja sisulisema teavitustegevustele keskenduva kommunikatsiooniplaaniga on võimalik tutvuda käesoleva autoripoogna lisa 3. Kommunikatsiooniplaanis on välja toodud periood või tähtaeg, mil konkreetne tegevus peab olema täidetud, meediakanalid, mille kaudu on planeeritud sõnumit levitada, sisuline tegevus, mis peab olema tähtjaks täidetud ning vastutaja, kes seisab tegevuse täitmise eest. Tabeli viimases lahtris on välja toodud tulemus, mida suutsime planeeritud tegevusega saavutada.

2.6 Sotsiaal-majandusliku mõju analüüs

Eesti Konjukturiinstituut toob kultuuri-ja spordisündmuste mõju uuringus välja, et paljudes riikides on püütud välja töötada ürituste majandusliku mõju metodoloogiat. Mitmete uuringute kokkuvõttes peetakse tähtsaimaks majanduslikku mõju, kuid üha enam leitakse, et tervikpildi saamiseks on oluline majanduslike mõjude kõrval analüüsida ka muid üritustega kaasnevaid positiivseid ja negatiivseid mõjusid nagu näiteks sotsiaalkultuurilisi, keskkonnaalaseid, psühholoogilisi, poliitilisi, vm tegureid. (Josing *et al.* 2012, lk 16)

Käesolevas peatükis analüüsin läbiviidud projekti majanduslikku ja sotsiaalkultuurilist mõju.

„Majanduslik mõju sõltub üritust külastanud inimeste arvust, kulutustest, ürituse ja regiooni mainest, sisust, piirkonna infrastruktuurist, asutuste valmidusest teenindada külastajaid ning pakkuda vajaminevaid kaupu ja teenuseid.“ (*ibid*, lk 17)

Kuna käesoleva projekti eesmärgiks ei olnud tulu teenimine ning raamatuesitluse näol ei olnud tegu massiüritusega, mis mõjutaks suurel määral kohalikku turismi ja ettevõtlust, leian, et projekti majanduslik mõju oli minimaalne. Positiivse majandusliku mõjuna saab välja tuua, et oma projektipõhise tegevusega andsime palgatööd kujundaja-illustratorile, keeleteoimetajale ja kommunikatsioonijuhile. Samuti kaasasime projekti elluviimiseks olulisi teenusepakkujaid: trükikoda, meediaväljaanded, *cateringi* toitlustusteenus ning Õpetajate Maja ruumide rendile andjana. Negatiivse mõjuna võib välja tuua selle, et raamatute tootmiskaht oli suurem kui nõudlus raamatute järgi, mis tekitas ületootmise. See aga väljendub omakorda algse nõudluse ja pakkumise ebapädevas hinnangus.

Kuivõrd majanduslik mõju oli selle projekti puhul minimaalne, siis leian, et olulisimaks positiivseks teguriks oli sotsiaalkultuuriline mõju, mis väljendub enim väärtuste ja traditsioonide tugevdamises, suhtumise ja hoiakute parendamises ning kultuurilise identiteedi ja kogukonna hoidmises (*ibid*, lk 15).

Sihtasutus Noored Kooli mõjutab oma programmiga kahtlemata Eesti tulevikku, aidates teha kõigil lastel paremaid valikuid olenemata nende päritolust, elukohast, emakeelest, sotsiaalsest või majanduslikust taustast. Projekti käigus valminud raamat „Muutus algab minust“ on peegeldus nii õpilastest kui õpetajatest nende igapäevastes ja õpetlikes olukordades, kus võrdväärselt püütakse kõiki õpilasi suunata paremate valikute tegemisel haridus- ja eluteel, aidates muuhulgas kaasa väärtuste tugevdamise ja hoiakute parendamisega. Kristi Klaasmägi, Noored Kooli tegevjuht, toob tabavalt raamatu „Muutus algab minust“ eessõnas välja õpetaja mõju ühiskonnale (Tamm *et al.* 2018, lk 9): „Õpetajaid võib nimetada meie ühiskonna arhitektideks. Nemad teostavad järjepidevalt meie laste ja noorte arengut. Innustavad püüdlusi ja kujundavad maailmapilti. Õpetajad mõjutavad seda, kui paljud uksed on noortele elus avatud ja millise enesekindlusega nad neid uksi avavad. Sellest, milline on praegune kool, sõltub, milline on homme ühiskond.“ Seega lasub õpetajal väga suur roll ühiskonna kujundamisel ja väärtushinnangute kasvatamisel. Sotsiaalkultuurilisest aspektist aitab raamat „Muutus algab minust“ esile tuua õpetaja olulisuse ning õpetaja mainekuvandit positiivselt mõjutada.

Laiemasse sotsiaalkultuurilisse konteksti paigutub Noored Kooli programm, toetades oma tegevusega Elukestva õppe strateegia 2020 üldeesmärgi ja visiooni saavutamist. Nemad toetavad oma tegevusega kaht elukestva õppe strateegilist eesmärki:

1. „Muutunud õpikäsitus - selle eesmärk on iga õppija individuaalset ja sotsiaalset arengut toetava, õpioskusi, loovust ja ettevõtlikkust arendava õpikäsituse rakendamine kõigil haridustasemetel ja – liikides“ (Eesti elukestva...2014, lk 7). Noored Kooli programm ei kätke küll kõiki haridustasemeid, kuid on oluliseks hüppelauaks toetamaks õpilase arengut ja edasisi valikuid alus-põhi-ja keskkhariduses. Civitta (2016, lk 8) uuringu tulemusel ei saa uuevea õpikäsituse rakendamist koolides pidada ainult NK programmist tulenevaks mõjuks, kuid koolijuhid leidsid, et uuevea õpikäsituse omaksvõtmise juures on NK osalejatel oluline roll.

2. „Pädevad ja motiveeritud õpetajad ning koolijuhid - eesmärgiks on viia õpetaja/ õppejõu ja koolijuhid töö hindamine ja tasustamine vastavusse nendele ametikohtadele esitatavate nõuete ja töö tulemuslikkusega“ (*ibid*, lk 11). Üheks oluliseks strateegiliseks meetmeks on teiste kõrval õpetajaameti populariseerimise programmide käivitamine, et õpetajaamet muutuks arvestatavaks valikuks nii noortele kui ka neile, kes kaaluvad elukutsevahetust (*ibid*, lk 12). Siinkohal ongi oluline osa Noored Kooli programmil, olles sillaehitajaks noorte õpetajate toomises haridussüsteemi. Vastavalt Civitta (2016, lk 7) uuringu tulemusele, tõmbab NK programm ligi kõrge kvaliteediga kandidaate ning valikuprotsessi läbinute jaoks on programmis osalemine enamasti mõtestatud ja kaalutletud valik. Ka osalevate koolide juhtkond ja mentorid on suures osas olnud rahul osalevate kandidaatidega (*ibid*).

Nii nagu praegused Eesti riigi eestvedajad on olnud kunagi õpilased, saame väita ka, et tänased õpilased on Eesti tuleviku eestvedajad – see annab vihje, kui oluline on hariduse omandamine alus-, põhi- ja keskkhariduse näol ning ka jätkuva elukestva õppena. Raamatus „Muutus algab minust“ selgitatakse, kuidas saavad õpetajad kaasa aidata tuleviku kujundamisele, uskudes igasse õpilasse ning aidates kaasa, et iga Eesti laps, olenemata tema päritolust või majanduslikust olukorrast, saaks hea hariduse. Raamatus arutletakse selle üle, milline on ühe noore õpetaja mõju – koolile, klassile, õpilasele ning vastupidi, milline on õpilaste ja kooli mõju noortele õpetajatele. Autorid tahavad seejuures juhtida tähelepanu haridusvaldkonna rõõmudele ja muredele. Kogumik kannab endas sõnumit, et igaühel on võimalus aidata kaasa parema Eesti kujundamisele. Üldiselt toob see sotsiaalkultuurilises kontekstis esile hariduse väärtuslikkuse, tõdedes, et haridusel on olnud väga oluline roll Eesti

arengus viimase saja aasta jooksul ning seda tuleks elus hoida ja arendada ka tulevikku suunatult.

2.7 Projekti tulemused

Kogu projekti protsessile tagasi vaadates, saab tõdeda, et paljuski oli teadmatust ja kõhklusi, kuid kokkuvõttes õnnestus projekt edukalt. Kõige rohkem küsimusi ja kahtlusi tekitas asjaolu, kas saame vajaliku toetussumma kogutud, et projekt ellu viia ja mitte kahjumit tekitada. Kuna pidevalt tekitas eelarve tasakaalutus kahtlusi, siis tuli rahastuse saamisega palju vaeva näha. Ka Hooandja platvormil raha kogumine oli suures osas kommunikatsioonitegevuste tulemus. Lisaks peatükis 2.4 väljatoodud tuluallikatele, plaanisime toetust taotleda ka Eesti Kultuurkapitalilt, SA Innovelt, Haridus- ja Teadusministeeriumilt ning Tallinna Ülikooli Haridusinnovatsiooni keskuselt. Kahjuks ei õnnestunud meil nendelt toetust taotleda, kuna avatud taotlusvoore käesoleva projekti toetuseks ei olnud või olid tähtajad möödunud. Niisiis otsustasime, et püüame leida suursponsori või väiksemaid toetajaid. Võtsime ühendust mitmete ettevõtetega, keda oleksime soovinud kaasata sellesse projekti, kuid tõenäoliselt ei suutnud me piisavalt hästi põhjendada, kuidas saaksime teineteisele vastastikku kasulikud olla. Üsna projekti lõpupoelses faasis teatas August Kitzbergi nimeline Gümnaasium, et nemad soovivad ja on valmis meie projekti toetama.

Projekti tulemusena valmis raamat „Muutus algab minust“, mis on kingitus kahekümne kahele õpetajale, nende 2300-le õpilasele ja kõigile inimestele, kes usuvad hariduse vajalikkusesse. Järgnevalt toon välja ülevaate, mis sai raamatu 392-st eksemplarist peale nende ilmumist. Raamatu autorid ja ühtlasi Noored Kooli 10. lennu lõpetajad, keda oli kokku 22, said igaüks ühe raamatu ning projekti meeskonnaliikmed 3 raamatut. Ülejäänud kogumike saajateks olid enamasti toetajad. Kõik, kes toetasid Hooandja platvormil 20 euro või enamaga, (kokku 84 inimest), said raamatu füüsilisel kujul endale, lisaks esitleti neid toetajate tänunimekirjas. August Kitzbergi nimeline gümnaasium sai projekti toetamise eest vastutasuks 35 eksemplari. SA Noored Kooli programmi põhitoetajatele oli määratud 15 raamatut. Hooandja MTÜ, EV 100 ja KÜSK said kõik ühe eksemplari tänutäheks projekti õnnestumisele kaasaaitamises. 30 eksemplari oli mõeldud NK turundustegevuseks, näiteks

viisime mõned raamatud arvustuste saamiseks Õpetajate Lehe ja Sirbi toimetusse ning neli raamatut loovutasime säilituseksemplarideks – viimase nõuded toon välja järgnevas lõigus.

Vastavalt säilituseksemplari seadusele (edaspidi SäES) tuli meil loovutada säilituseksemplariks väljaanne ja selle algmaterjal 20 päeva jooksul pärast esimese tiraažiosa tootmist või esmakordset üldsusele kättesaadavaks tegemist (SäES § 9, lg 1). Niisiis loovutasime neli raamatut säilituseksemplarideks trükiseid säilitavatesse raamatukogudesse (SäES § 12, lg 1): Eesti Rahvusraamatukokku, Eesti Kirjandusmuuseumi Arhiivraamatukokku, Tallinna Ülikooli Akadeemilisse Raamatukokku ja Tartu Ülikooli Raamatukokku - neis raamatukogudes on võimalik raamatut koha peal lugeda, kuid välja neid ei laenutata. Samuti on see kogumik kättesaadav digitaalselt Eesti Rahvusraamatukogu sisevõrgus.

Kokku jäi 392-st eksemplarist müügiks 200, millest 30 müüsisime raamatuesitlusel. Selleks, et hilisemat raamatumüüki ja teose kättesaadavuse võimalust huvilistele pakkuda, otsustasime luua eraldi rubriigi Noored Kooli kodulehele, mille kaudu oli võimalus raamatut endale tellida. Käesolevas kirjatöös ei ole mul võimalust avalikustada projektijärgset statistikat raamatumüügi kohta. Raamatu väljaandmisest saadud tulu annetasime uute inspireerivate õpetajate kooli toomise heaks.

3. ENESEREFLEKSIOON

Otsus, teha lõputööks raamatu publitseerimise projekt, ei tulnud minu jaoks kergekäeliselt. Ma ei olnud kunagi mõelnud, et võiks seesuguse projekti ette võtta, kuid nägin ainukordset võimalust sellest osasaamiseks, kui meie kursuse kultuurikorraldajatele antud projekti ideed esitleti. Mõtlesin, et miks ka mitte võtta ette midagi mitte ootuspärast ning saada uusi kogemusi veel tundmatust valdkonnast.

Mõistes meeskonna olulisust, omavahelist toimimist ja pidades tähtsaks meeskonnasiseseid protsesse projekti teostamisel, analüüsin järgnevalt, kuidas ja mil määral kogesin meeskonnas töötades erinevaid etappe Tuckmani rühma ja meeskonna kujunemise arengufaaside põhjal. Tuckmani mudeli järgi on rühma arengul neli etappi: formeerimisetapp (*forming*), konfliktietapp (*storming*), normide kujunemise etapp (*norming*) ja koostööetapp (*performing*) (Brooks 2008, lk 110-111).

Formeerimisetapp, mis algab liikmete kokkukogumisega, on enamjaolt kõige suuremat segadust tekitav etapp, kus paljud rühmaliikmed ei tea, milline on nende koht, positsioon, mis on kellegi tööülesanded ning millise eesmärgi nimel töötama hakatakse. Selles etapis esineb tavaliselt palju ärevust, kõhklusid ja hirmu. (*ibid*, lk 110)

Lähtuvalt meie projekti meeskonna formeerimisest, tundsin end üsna sarnaselt eelkirjeldatuga. Arvestades asjaoluga, et suurem osa meeskonnast oli enne minu kaasamist juba olemas, siis tundsin, et olemasoleva meeskonnaga oli mul veidi raske sulanduda. Vajasin aega, mõistmaks selle organisatsiooni toimimist ja igapäevategevust. Alguses oli keeruline mõista, kuidas ja kelle kaudu peaks käima organisatsioonisisene vestlus ja otsustusõigus. Seda eriti seetõttu, et projekti alguskuudel jagasime infot vaid NK 10. lennu esindusisikutega omavahel ning esialgsed otsused ja ülesannete jaotamised said määratud. Alles projekti hilisemas etapis mõistsin organisatsiooni põhiliikmete kaasatuse olulisust.

Konfliktietapp on lahkarvamuste, frustratsiooni ja võimalike vastuseisude periood, mille peab läbi kogema iga rühm. See etapp on Tuckmani arvates rühma arengus oluline, kuna tõstab energiataset ja sunnib rühma tegutsema, mis omakorda võib kasvatada tulu kogu tegevusele. (*ibid*, lk 110)

Peab tõdema, et projekti algaasis ei olnud me kuigi kindlad oma tegevuste planeerimises, sest ei osanud detailselt ette näha, mis eripärasid võib selle projekti puhul kaasned. See viis meid veidi ka konfliktisituatsiooni, kuna arvamusi oli mitmesuguseid või neid ei avaldatud. Keegi meist polnud varem avalikult raamatut välja andnud, seega puudusid meie meeskonnas otsesed kogemused ja kokkupuude, mistõttu nuputamist tegevuste ja protsessi elushoidmiseks oli palju. Siinkohal oleks esmase kogemuse saamiseks koostöö kirjastajaga muutnud tööd efektiivsemaks ja ajakulu kokku hoidnud. See aga oleks tähendanud täiendavaid kulutusi, kuid nendeks me valmis ei olnud. Niisiis püüdsime teadmisi hankida tuttavatelt, kes vähegi olid raamatu väljaandmisega kokku puutunud, et projekti arengut kiirendada. Ei saaks öelda, et meie meeskonnal oleks olnud äratuntav konfliktiperiood, pigem arengu seisak ja inspiratsiooni puudumise etapp.

Rühma tegevuse mõjutamiseks on oluline, et organisatsiooni juhtkond sekkuks normide kujunemise etapis, sest selles etapis kujunevad olulised rühmanormid, mis reguleerivad käitumist. Juhtkond saab oma sekkumisega hinnata tegevuste efektiivsust ja vajadusel mõjutada käitumist ja hoiakuid enne nende välja kujunemist. (*ibid*, lk 111)

Minu jaoks oli normide kujunemise etapp äärmiselt oluline, kuna tundsin, et edasiminekuks on vaja kindlustunnet ja tõukejõudu, mida aga eelmine konfliktietapp mulle ei andnud. Tänu organisatsiooni poolse kommunikatsioonispetsialisti kaasumisega projekti, hakkasin mõistma üleüldist organisatsiooni olulisust selle projekti ümber. Veelgi enam, Noored Kooli on organisatsioonina ehitanud enda ümber tugistruktuuri, olles oluliseks nii organisatsiooni igapäevaelus kui erinevate projektide elluviimisel. Mõistsin kuivõrd oluline on organisatsiooni toetajate, partnerite ja kontaktide võrgustik ka selle projekti edukaks elluviimiseks. Siinkohal tundsin, et kommunikatsioonispetsialisti liitumisega protsessi kasvas kindlustunne ning kaasnesid reguleeritud ülesanded ja tähtajad, mis olid kontrollitavad ja jälgitavad ning mille suunas oli ühtse meeskonnana juba oluliselt konkreetsem liikuda.

Neljandaks faasiks on koostööetapp, kus eelnevaid etappe läbides peaks rühmal olema välja kujunenud struktuur, teatakse mis eesmärkide saavutamise nimel töötatakse ning

tegutsetakse efektiivselt. Rühm peaks olema avatud, usaldav, kokkuhoidev ja tõhus. (*ibid*, lk 111)

Viimasesse meeskonna arengu etappi jõudsimine alles hetkel, kui nägime, et oleme rahaliselt heas seisus ning kokku kogutud toetused näitasid, et eesmärgini jõudmine ei ole enam kättesaamatul kaugusel. Peab tõdema, et sellesse staadiumisse jõudmine oli pikk protsess ning päris üksmeelseks meeskonnaks me siiski ei kujunenud. Tõenäoliselt oli koostööetappi jõudmine keerukas, kuna see oli meie kõigi jaoks lisatöö põhitöö kõrvalt ja puhkeajast panustada oli lisaenergiat ja aega nõudev. Lisaks ei toimunud meil kogu meeskonnaga ühiseid koosolekuid, arutelud toimusid väikestes töögruppides. Sellest omakorda võisid tekkida kommunikatsioonilüngad erinevate osapoolte vahel ning protsessi pidurdumine toimus igas etapis. Lõppkokkuvõttes usun, et see oli õpetlik teekond ja saime kogu meeskonnaga ühe kogemuse võrra rikkamaks.

Käesolev projekt õpetas, et väga oluline on puhveraja planeerimine väiksemate vaheetappide kaupa. Selles projektis oli näha selgeid olukordi, kus ühest asjaolust nagu näiteks lehekülgede arv, sõltub juba mitu edasist projekti planeeritud komponenti, mis mõjutab nii eelarvet, tähtaegu kui ka osapoolte tööd. Suure meeskonna puhul on sõltuvus teineteisest märgilisema tähtsusega. Justkui oodatakse, et keegi teeb mingi ülesande ära, aga vastutaja ja tähtaja puudumisel võib jääda mõni tegevus täitmata või lükkub hilisemaks. Sellest sõltuvalt kuhjuvad ka teiste osapoolte ülesanded või jäävad ootepositsioonile.

Kuigi ma alguses ei kujutanud seda projekti lõputööna ette, olen siiski tänulik, et enda jaoks tundmatu valdkonna valisin. Siinkohal on mul äärmiselt hea meel tõdeda, et kõik ülikooliaastatel kultuurikorralduse tudengina läbiviidud projektid erinevate festivalide ja sündmuste korralduses on olnud omanäolised ja väljakutseid pakkuvad, kuid kindlasti on kogutud kogemused aidanud teineteist toetada. Sellegipoolest olen jõudnud veendumusele, et kunagi ei saa võtta midagi üks-ühele teisest praktilisest kogemusest või raamatus teoreetiliselt kirja pandust. Saab vaid kogemusi ja uute situatsioonidega toime tulekut arendada, sest tahes-tahmata tuleb edukaks projekti elluviimiseks ühiskonna arengu ja uute nähtustega kaasas käia.

KOKKUVÕTE

Käesolev kirjatöö on minu kui Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia kultuurikorralduse õppekava üliõpilase loov-praktiline lõputöö. Selles kirjutises kirjeldan ja analüüsin raamatu „Muutus algab minust“ publitseerimise ja esitlemise protsessi alates idee loomisest kuni raamatu väljaandmiseni. Töö koosneb kolmest peamisest osast: organisatsiooni analüüsist, korraldustöö protsessist ja eneserefleksioonist, mis on teineteist täiendavalt olulised mõistmaks tervikpilti ja mõtestamaks lahti organisatsiooni olulisust korraldusprotsessis kui ka mõju avaldajana ühiskonnas.

Projekti eesmärgiks oli välja anda Eesti 100. sünnipäevaks kogumik „Muutus algab minust“, kuhu on koondatud organisatsiooni Noored Kooli kümnenda lennu osalejate lood, mis inspireeriksid lugejaid tänaste laste arengut toetades tuleviku loomises osalema. Projekti tulemusena valmis 2018. aasta juuniks 392 eksemplari eelmainitud teosest, millele korraldasime raamatuesitluse Tallinna Õpetajate Majas. Raamatu kaudu soovisid noored õpetajad kanda edasi sõnumit, et meie kõigi võimuses on anda oma panus, olles muutuste algatajaks või toetajaks, aidates kaasa parema Eesti kujundamisele. Oma päriseluliste lugudega koolis õpetajaks olemisest ja selles keskkonnas töötamisest soovivad NK õpetajad teadvustada hariduse olulisust meie tuleviku ühiskonna kujunemisel.

Valides lõputööks valdkonna, millega ei olnud mul otsesest kokkupuudet varem olnud ning millesse polnud kunagi põhjalikult süüvinud, avas see minu jaoks nii uusi teadmisi kui kogemusi ja aitas ühiskonnas toimuvat uue pilgu läbi vaadata. Kogemused on just need, millest saame õppida ja lahti mõtestada, milles oleme head ning millised valdkonnad vajavad veel arenguruumi.

See projekt õpetas mulle veelgi rohkem väärtustama meeskonnatöö olulisust. Ilma meeskonnasisese toetuse, kogemuste ja arvamuste jagamiseta ei oleks me sellise teostuseni jõudnud. Samas andis see ka aimu, et suures meeskonnas võib otsustusprotsess pikale venida, vastutusvaldkonnad hägustuda ning tähtaegadest kinnipidamine muutub

keerukamaks teineteisest üsna suure sõltuvuse tõttu. Lisaks oli üheks protsessi pikale venimise oluliseks mõjutajaks see, et käesolev projekt ei olnud meie kellegi põhitöö, vaid pidime aega leidma igapäevaste tööde, tegemiste kõrvalt. Olen tänu sellele projektile hakanud aja planeerimisele suuremat rõhku panema ning tegevuste kestvusele realistlikumalt suhtuma. Üha enam olen kogenud, et puhveraja planeerimine korraldusprotsessi erinevatele osistele on väärtusliku tähtsusega ning aitab kiiret elutempot maha rahustada, mis on oluline nii inimeste hoidmiseks kui projekti jätkusuutlikkuseks.

Olen tänulik Noored Kooli organisatsioonile ning sealse 10. lennu lõpetajatele, tänu kelle idee algatusele ja usaldusele saime ühiselt publitseeritud raamatu „Muutus algab minust“ ning mina sain selle projekti oma lõputööna läbi viia. Olen tänulik kõikidele nõuandjatele, koostööpartneritele, toetajatele ja rahastajatele, tänu kellele selle projekti teostumine võimalikuks sai. Väärtustan uusi kogemusi, teadmisi ja oskusi, mida õpetasid mulle erinevad osapooled kui ka korraldusprotsess ise. Olen kindlal veendumusel, et me ei saa kunagi täiesti küpseks isegi kõige lähemates valdkondades, alati jääb arenguruumi ning muutuv maailmas on vaja kohaneda – nii ei pea ka mina oma õpingute ja praktikate käigus kogetut täielikuks tõeks ega ennast küpseks kultuurikorraldajaks. Küll aga on õpingute ajal kogutud baastadmised ja oskused oluliseks hüppelauaks edasises elus.

KASUTATUD ALLIKAD

Alver, A. & Alver, L. 2011. Majandusarvestus ja rahandus: Leksikon. I osa A-L. Tartu: Deebet.

Bancu, L. 2016. Everything You Need to Know About Gantt Charts. <https://technologyadvice.com/blog/information-technology/everything-you-need-to-know-about-gantt-charts/>, (15.04.2020).

Brooks, I. 2008. Organisatsioonikäitumine: üksikisik, rühm ja organisatsioon. Tallinn: Äripäev.

Civitta. 2016. Uuring „Muu töökogemusega inimeste õpetajaametisse sisenemise barjäärid ja vajalikud toetusmeetmed programmi Noored Kooli rakendamise kogemusel.“ https://drive.google.com/file/d/0B8dBFiFtp_ffZmtVOTdwTC1ITzg/view, (19.04.2020).

Eesti elukestva õppe strateegia 2020. 2014. https://www.valitsus.ee/sites/default/files/content-editors/arengukavad/eesti_elukestva_õppe_strateegia_2020.pdf, (19.04.2020).

ISBN raamatule. *s.a.* Eesti Rahvusraamatukogu kodulehekül. <https://www.nlib.ee/et/isbn>, (08.04.2020).

Josing, M., Vahi, T., Lepane, L., Pulver, B., Reiman, M., Orro, E., Niklus, I., Randrüt, S. & Jõekalda, P. 2012. Eestis toimuvate kultuuri-ja spordisündmuste regionaalse majandusliku mõju hindamine ja analüüs. Eesti Konjunkturiinstituut. https://www.ki.ee/publikatsioonid/valmis/Kultuuri_ ja_spordisundmuste_majanduslik_moju.pdf, (17.05.2020).

Meist. 2020. Noored Kooli kodulehekül. <https://www.nooredkooli.ee/meist>, (17.02.2020).

Põhikiri. 2006. Sihtasutus Noored Kooli. <https://docs.google.com/document/d/14UayoAR9vb0yY46L9fLQXrDWV4UVcEZpAvZhVIP-2ZY/edit>, (17.02.2020).

Sihtasutuste seadus. RT I 1995, 92, 1604; RT I, 09.05.2017, 34. <https://www.riigiteataja.ee/akt/109052017034?leiaKehtiv>, (27.02.2020).

Säilituseksemplari seadus. RT I, 07.07.2016, 1.

<https://www.riigiteataja.ee/akt/S%C3%A4ES>, (08.04.2020)

Tamm, F., Primolennaja-Maikova, N., Sillamaa, M., Mäekivi, M., Akkel, H., Valner, U., Taela, A-M., Helde, O., Möller, M., Melnikova, S., Kivil, A., Arro, K., Väljaste, K., Lekko, K., Jantson, R., Papp, K., Talistu, L., Mändmaa, S-E., Vallmann, K., Kiviselg, R., Suigusaar, K. & Lindlo, K. 2018. Muutus algab minust. Tallinn: Noored Kooli SA.

Virovere, A., Alas, R. & Liigand, J. 2008. Organisatsioonikäitumine: käsiraamat. Tallinn: Külim.

Üksvärav, R. 2008. Organisatsioon ja juhtimine. Tallinn: Tallinna Tehnikaülikooli Kirjastus.

LISAD

Lisa 1 Projekti ajaline tegevuskava

Projekti ajaline tegevuskava										
	AEG									VASTUTAJA
TEGEVUS	okt.17	nov.17	det.17	jaan.18	veebr.18	märts.18	apr.18	mai.18	juuni.18	
Idee algatus										NK 10. lend
Meeskonna loomine + rollide jaotus										Kaire, Mari
Kujundaja, illustraatori, toimetaja leidmine										Kaire
Eelarve koostamine ja täituvuse jälgimine										Elise
Rahastusvõimaluste kaardistamine										Elise
*KÜSK-i taotlus (EV100 teavitustoe taotlusvoor)										Sandra
*Hooandja taotlus + video + meened										Elise + Sven-Erik (video)
*August Kitzbergi nim Gümnaasiumi toetus										Mari
Hinnapakumiste küsimine trükifirmadelt										Elise
Müügilepaneku võimaluste kaardistamine										Elise
Raamatuesitluspaikade + inventari koostamine										Margot
Toitlustusvõimaluste uurimine + koostamine										Margot
Raamatu sisu loomine, tekstide koostamine										Kaire
Tekstide toimetamine										Ellen
Kujundamine/illustreerimine										Marko
Turundus- ja kommunikatsioonitegevuste täitmine (vt lisa 3 kommunikatsiooniplaan)										Sandra + Elise
ISBN koodi taotlemine										Kaire
Raamatu trükikotta saatmine										Elise
Kutsete saatmine toetajatele, partneritele										Elise + Kärt
Kogu raamatu tiraaž valmis										Elise
Raamatuesitlus										NK + Elise
Toetajatele raamatute välja jagamine/müük										Elise
Projekti lõpetamine, arunete koostamine										Sandra, Elise, raamatupidaja

Lisa 2 Projekti eelarve ja selle täitmine

KULUD	Ühik	Ühiku hind € (KM-ga)	Kogus	Planeeritud summa € (KM-ga)	Täituvus € (KM-ga)	Täituvuse osakaal (%) eelarve kuludest	Rahastuse jaotus
Trükikulud					2116,80	29,85%	
Raamatu pehmekaaneline trükk (Printon Trükikoda AS) + transport	tk	8,144	300	2443,20	2116,80		AKG 1000€; Hooandja 998,91€; omafinantseering 117,89€
Töötasud spetsialistidele					1820	25,66%	
Kujundus/ illustatsioonitasud	in	1000	1	1200	1200		Hooandja
Toimetustasu	in	300	1	300	300		Hooandja
Kommunikatsioonitegevustele kuuluv töötasu	h	10	32	320	320		omafinantseering
Raamatuesitluse kulud					2950	41,59%	
Ruumirent	päev	1400	1	1400	1400		KÜSK
Catering raamatuesitluse külalistele	in	8	100	800	800		KÜSK
Raamatu treileri tootmine ja levitamine	tk	600	1	600	600		KÜSK
Esitlusmaterjalide koostamine ja trükkimine	tk	1,25	120	150	95		KÜSK
Lilled ja meened	tk	2,50	22	55	55		KÜSK
Toetaja teenustasu					188,09	2,65%	
Hooandja teenustasu	%	-	7	161	188,09		Hooandja
Raamatupoodi müügilepanekutasud					0	0,00%	
Apollosse uue partneri registreerimine	tk	25	1	25	0		omafinantseering
Apollo logistika teenustasu	%	-	2	45	0		omafinantseering
Ettenägematud kulud					17,75	0,25%	
Raamatu saatmiskulu (üksikutele klientidele)	tk	2,95	5	0	14,75		omafinantseering
Raamatu pakendamiskulu (üksikutele klientidele)	tk	0,50	5	0	3		omafinantseering
KULUD KOKKU:				7499,20	7092,64	100,00%	
TULUD	Ühik	Ühiku hind € (KM-ga)	Kogus	Planeeritud summa € (KM-ga)	Täituvus € (KM-ga)	Täituvuse osakaal (%) eelarve tuludest	
Hooandja				2300	2687	35,62%	
KÜSK				2950	2950	39,11%	
August Kitzbergi Gümnaasium				1000	1000	13,26%	
Omafinantseering				1249,20	455,64	6,04%	
Raamatu müügitulu	tk	15	0	0	450	5,97%	
TULUD KOKKU:				7499,20	7542,64	100,00%	
KASUM:					0	450	

Lisa 3 Kommunikatsiooniplaan ja selle täitmine

Aeg	Kanal	Tegevus ja sõnum	Vastutaja	Tulemus/ kommentaar
20.02-09.04.2018	Hooandja, sotsiaalmeedia ja NK uudiskiri	Aktiivne kampaaniaperiood Hooandja platvormil rahastuse kogumiseks (raamatu trükikulude katmiseks).	Elise paneb üles, Sandra levitab NK kanalites, kõik autorid ja NK meeskonna-liikmed oma kanalites.	Rahastus saadud. Hooandja video: https://vimeo.com/255029056
07.05.2018	E-mail sihtrühmade esindajatele	Kutsete saatmine raamatuesitlusele (autorite lähedased, kolleegid, koolijuhid, õpilased, NK kogukonna liikmed ja toetajad, õppejõud, sponsorid, HTMi esindaja jne).	Kärt	Kutse saadetud veidi enam kui 200 inimesele.
21.05.2018	NK Youtube	Raamatu trailer on valmis ja läheb üles Youtube'i.	Sven-Erik tegeleb traileri loomisega, Sandra paneb üles.	Raamatu trailer: https://youtu.be/RiT435QjAhg
22.05.2018	NK koduleht	NK kodulehele on tehtud raamatule eraldi rubriik, kus on olemas nii põhisõnumid, trailer, toetajate nimed-logod (sh KÜSK ja EV100) ning info raamatuesitluse ja soetamisvõimaluste kohta.	Sandra	Raamatu rubriik kodulehel: http://www.nooredkooli.ee/muutusalgabminust
23.05-25.05.2018	Ringvaade, Terevisioon, Vikerhommik,	Teemapakkumiste saatmine raamatu tutvustamiseks saadetes.	Elise ja Sandra saadavad teemapakkumised, räägivad läbi kõne-isikutega.	Saadetud: Terevisioon, Ringvaade, Vikerhommik. Seitsmesed kutsuda pigem raamatuesitlusele ja venekeelsetele kanalitele saata pressiteade pärast esitlust.
23.05.2018	NK FB	Treileri ülespanemine ja <i>boostimine</i> NK FB lehel.	Sandra paneb üles, kõik 10. lennu osalejad	Treiler: https://www.facebook.com/nooredkooli/vid

			jagavad oma lehtedel.	os/10160530746455046/
23.05.2018	Õpetajate Leht ja Sirp	Teemapakkumine raamatu kajastamiseks Õpetajate Lehes - Heiki Raudla ja Sirbis (osalemine raamatuesitlusel, vestlusring autoritega, raamatuarvustus vm).	Sandra	Pakkumised saadetud ja raamatud toimetustesse viidud.
25.05-06.06.2018	Ringvaade, Terevisioon, Vikerraadio	Võimalikud meediaesinemised vastavalt kokkulepetele.	Sandra organiseerib, Mari, Leelo lähevad saatesse rääkima.	Vikerraadios vikerhommiku saates sai antud intervjuu kahe NK programmis osaleja poolt.
05.06. ja 07.06.2018	Pressikutse saata: haridus- ja kultuuri-väljaanded, kultuuri-toimetajad, Tallinna linna kanalid.	Pressikutse raamatuesitlusele + ajakirjanikele üle helistamine 7. juuni hommikul.	Sandra saadab välja teisipäeva vara-hommikul.	Kutsed saadetud otse 10-le ajakirjanikule.
07.06.2018	Raamatu-esitus	Raamatuesitus Tallinna Õpetajate Majas ca 150 inimesele. Kohapeal fotograaf, lisaks võimalikud intervjuud.	NK 10. lend, Sandra, Elise	Esitlusel oli kohal enam kui 150 erinevas vanuses inimest, sh koolijuhid, õpetajad, autorite lähedased. Ajakirjanikke kohale ei tulnud.
08.06.2018	Pressiteade + FB postitus	Järelteade, mis sisaldab põhisõnumeid ja infot raamatu soetamisvõimaluste kohta.	Sandra	Õpetajate Leht: https://opleht.ee/2018/06/noored-opetajad-kirjutasad-oma-kogemustest-raamatu/ Intervjuu Kuku raadio äratajas (19.06).
08.06.2018	Huvitava Kooli blogi, NK Päevik, Alustavat Õpetajat Toetav Kool, TLÜ HIK, Koolielu, Innove	Kiri palvega jagada infot raamatust ja selle soetamisvõimalustest oma lehtedel.	Sandra	Koolielu veebilehel: https://koolielu.ee/info/readnews/558465/noored-opetajad-kirjutasad-oma-kogemustest-raamatu Huvitava Kooli blogi: https://www.huvitavkool.ee/2018/06/muutus-algab-minust-raamat-alustavate.html

SUMMARY

Publishing and presenting of the book „The Change Begins with Me“

This paper is my analytical part of practical thesis as a student of the cultural management curriculum in Viljandi Culture Academy of the University of Tartu. In this paper, I describe and analyze the process of publishing and presenting the book „The Change Begins with Me“, from the idea to the publication of the book. This paper consists of three main parts: organizational analysis, organizational process and self-reflection, which are complementary to each other in order to understand the whole picture of the process. Also to decipher the importance of the organization in the managing process as well as to have an impact on society.

The aim of this project was to publish a book „The Change Begins with Me“ for Estonias' 100th birthday. This book brings together the stories from the year 2018 graduates of the organization *Noored Kooli*. Our hope is to inspire readers to participate in creating the future society by supporting todays children development. As a result of the project, 392 copies of this book were made by June 2018, for which we organized a book presentation at the Tallinn Teachers' House. Through the book, the young teachers wanted to carry the message that we all have the power to contribute by being the initiator or supporter of change, helping to shape a better Estonia. With real-life stories about working as a teacher at school, NK teachers want to be aware of the importance of education in shaping our future society.

Having chosen a thesis in a field that is new to me, gave me the chance to gather new experiences and knowledge as well as gaining a deeper perspective from society's standpoint. New experiences are those that give us the chance to discover our weaknesses and improve them.

This project taught me to appreciate even more the importance of teamwork. Without the support, experience and opinions shared within the team, we would not have achieved such a final product. At the same time it showed how being in a big team can lengthen the

decision-making process. As all the different parts depend so much on each other, it is hard to keep on track with deadlines. As all of us had day jobs, the lines between team members' responsibilities got blurred at times as well. Thanks to this project, I have started to put more emphasis on the process of time planning and I am more realistic about the duration of activities. More and more have I noticed how valuable it is to plan extra time for different processes and how it can help balance work and off hours. This is important, both, for keeping people happy and for the sustainability of the project.

I am grateful to the organization of *Noored Kooli* and to the year 2018 graduates, thanks to whose initiative and trust we published a book "The change begins with me" and I was able to complete it as my final thesis. I am grateful to all the advisors, partners, supporters and funders who made this project possible. I value the new experiences, knowledge and skills taught to me by my partners on this project and organizational process itself. I firmly believe that we will never become a master of a subject. Even in the closest subjects to us, there will always be something new to try or study and we need to acclimatize in the changing world. In light of that i do not feel comfortable calling myself a mature cultural organizer. However, the basic knowledge and skills acquired during studies will become a vital part of the foundation needed for my further advancement in this field.

LIHTLITSENTS

Lihlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Elise Salm,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose „Raamatu „Muutus algab minust“ publitseerimine ja raamatuesitlus“, mille juhendaja on Piret Aus, reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Elise Salm

20.05.2020